

A vitorlás hadihajók osztályozási rendszere a Royal Navy-ban

Hozzáadta: Huszár László
2012. augusztus 03. Péntek 00:00
Utolsó frissítés 2012. augusztus 03. Péntek 12:20

A vitorlás hadihajók kategorizálására a Királyi Haditengerészet és eládegy minősítési rendszert használtak a század elején, a 19. század közepéig.

A hajókat kezdetben az alapján osztályozták, hogy hány ember kellett a kiszolgálásukhoz, később a kerékre szerelt ágyúk száma szerint.

Kezdeti időszak

Az első írásban az osztályozás bevezetése felő a 15. század végén és a 16. század első felében történt, a flottában a karakkok (Ágy Mary Rose, a Peter Pomegranate és a Henri Gráce Dieu) megnevezése a "great ships" (nagy hajó) lett.

A minősítés alapja a hajó méretének, súlyának nagyságával és megbecslése, a legénység vagy az ágyúk száma.

Amikor a karak elnevezés megszűnt és megjelent a 16. század végén az új típusú hajó a galleon, a "great ships" hivatalosan kiterjesztették a flotta összes nagyobb hajóra.

1. kategória

1. kategória: "Peter Pomegranate" VIII. Henrik 1510-ben épílt 600 tonnás nagy karakja. A hajót 1536-ban átépítették. Ekkor 185 katona, 185 tengerész és 30 tüzér szolgált rajta, 36 ágyúval és 66 swivelrel (forgótalpas ágyú) szerelt fel. Az utolsó említése 1558-ban történt.

A Stuart korszak

Az a formális rendszer, amiben felosztják a flotta hadihajóit és számmal jelölt csoportokba, illetve osztályokba sorolják, azonban csak a Stuart korszak korai szakaszában alakult ki. Az első lista egy ilyen kategorizálásról 1604 körül készült.

Ebben az időben Royal Navy hadihajói négy csoportba voltak sorolva annak alapján, hogy a tengeren hány ember volt szükségük a kiszolgálásukhoz.

- Királyi hajók (a legnagyobb hajók, korábban a "great ships" csoportja) 42-55 tónnyal felszerelve
- Nagy hajók (a tőbbi nagy hajók csoportja) 38-40 tónnyal felszerelve
- Képezes hajók csoportja; 30-32 tónnyal felszerelve
- Kis hajók csoportja; 30-nál kevesebb tónnyal felszerelve

I. Királyi uralkodása alatt ez a négy csoport lesz számokkal jelölve és kiegészíti majd az alapítást a későbbi osztályozásnak.

A királyi hajók most elsőrangú megnevezést kap, a nagy hajók másodikrangú, a képezes hajók harmadrangú, és a kis hajók negyedrangú lesz.

Nem sokkal később a struktúrát ismét megváltoztatják, a rangot az osztály megnevezésével változtatja, és további változtatás az egykori kis hajókat negyedik, a tizedik és hatodik osztályba sorolják.

A korai osztályozás kiindulópontja nem az ügyek száma, hanem a katonák általános szélessége volt. Ez az osztályozás 1626-ban kezdődött, 1650-ben teljesen megváltozott az egyes hajókra vonatkozó általános tekintetben.

Az osztályozás 1660-ban megváltozott, az általános alapra a kereskedelmi hajók száma szerinti osztályozásra.

Majd Samuel Pepys az Admirális titkárságra felvizsgázta a struktúrát és 1677-ben lefektette az újat, mint egy "állandó, egyetemes és megváltoztathatatlan" besorolást. A minősített hajók egy adminisztratív és katonai egy lett.

Az ügyek száma és száma határozta meg a hajók méretét, a személynézet általánosát, és így a munkabőr általános szélessége és az építkezések mennyisége.

A besorolás azt is meghatározta, hogy a hajók elvileg érkezők, hogy a soronba beilleszthetők.

Pepys eredeti besorolását többbször korszerűsítették, így 1714-, 1721-, 1760-, 1782-, 1801- és 1817-ben.

A meghatározás irányszabása a fejlődésben, az egyes osztályokon belül a lehető legnagyobb hajó- és tónnyal alkalmazásukról szólt.

Pepys az első osztályú hajókhoz 90-nál több tónnyal rendeltek. A másodikosztályú 80 vagy több, a harmadosztályú 50 tónnyal, a negyedosztályú 38 vagy több tónnyal rendelkezett.

Az ötödik osztályúnak legalább 18 tónnyal volt a szélessége.

A hatodik osztályú hajók a kezdetekkor 6 tónnyal voltak. Ez később 18-ra, majd 24-re nőtt, míg végül 1714 után 20 tónnyal alatt a hajók már nem voltak osztályba sorolva.

Az ügyek száma természetesen a más osztályokban is állandóan emelkedett, így a besorolási-sok időnként megváltoztak.

Ezeket az Admirális az új megnevezett establishmentekben határozta meg.

2. Képez

2. kép: Az 1610-ben épült 1200 tonnás "Royal Pince" 55 ágyúos hajó. Több száz röpítő-tetők, ágy 1641-ágyúosra, majd 1663-ban 92 ágyúosra. Vízre bocsátásakor "királyi hajó", majd első rangú hajó, végül első sorhajó volt a besorolása. A befogadásakor képezte 1400 tonnára névekedett. 1666-ban veszett oda a másodlagos angol-holland háborúban.

{mospagebreak title=Hajók osztályok}

Első, másod és harmad osztályú sorhajók

Az első-, másod- és harmad osztályú hajókat sorhajónak nevezték, mert csata esetén egymás mellett álltak, sorban vonultak fel.

Az első és másod osztályú hajók 3 fedélzettel épültek, azaz 3 fedélzeten folyamatosan sorakoztak egymás mellett nagy kaliberű ágyúk. A fedélzetek elnevezése: lowerdeck, middledeck és upperdeck (alsó, középső és felső fedélzet). Kisebbségi ágyúk voltak elhelyezve quarterdeeken, a forecastlon és a poopdeeken.

3. kép

3. kép: 96 ágyúos, 3 fedélzetes, 1703-ban épült, 1720 tonnás, első osztályú sorhajó

4. kép

4. kép: 84 Ágyás, 3 fedélzetes, 1669-ben épített másodosztályú sorhajó.

A másodosztályú hajók kőfedélzetesek voltak, azaz kőt végigfutás Ágyásfedélzetűk volt, a lowerdeck az utolsó (alsó és felső fedélzet). Ezeknél is kisebb Ágyások voltak elhelyezve a quarterdecken, a forecastlon és a poopdecken.

Voltak azonban kivételek is. 1690-től nagy, 80 Ágyás másodosztályú hajókat kezdtek építeni három fedélzettel, a 1750-ben végül ez a peridus és a 80 Ágyásokat kőfedélzetesként építették.

5. kép

5. kép: A HMS Ipswich 1694-ben épített 70 Ágyás, 2 fedélzetes, másodosztályú sorhajó.

Negyed, ötöd és hatod osztályú hajók

A negyedosztályúaknak, 50 vagy 60 Ágyásuk volt kő fedélzeten. 1756-ig sorhajóként alkalmazták ezeket. Ekkor már úgy érezték, hogy az 50-Ágyások túl kicsik a csatasorhoz. A nagyobb 60 Ágyások azonban továbbra is sorhajónak számítottak. Az újonnan építettek azonban már 64 Ágyásokra bővítették, de az osztályozásuk nem változott.

6. kép

50 Ágyás, 2 fedélzetes, negyed osztályú hajó 1719-ből

7. kép

60 Ágyás, 2 fedélzetes negyed osztályú hajó 1735-ből

A haditengerészet a kisebb negyedosztályúakat konvoj kíséretre, vagy zászlóshajónak alkalmazta a tengeri állomásokon.

Az ötödösztályú hajó 1690-ben kötfedélzetes volt 40-44 Ágyával, vagy lehetett másfél soros 32 Ágyával, 1690 és 1730 közötti időben 36 Ágyával. A kisebb kötfedélzeteseknél eredetileg elmosódott a határ a negyed osztályúdosztályú hajók között.

8. kép

8. kép: 40 Ágyás, 2 fedélzetes, ötödösztályú hajó 1685-ből.

A legutóbbi hétéves hajó a 18-ik százzal kezdett el Itáliában műszéri soros volt ("demi-batterie). Nehéz a győtes szállítás az alsó fedélzeten, (ami lakás, valamint gyakran evezés fedélzet is volt), egy teljes győtes hordozott a felső fedélzeten és kisebb győteseket a quarterdecken. Az alacsony oldalmagasság miatt, azonban az alsó győtesablakok nagyon közel voltak a vízszinthez, ezért rossz időjárás esetén gyakran lehetetlen volt használni az alsó győtesfedélzetet. Az hétéves hajókat sose használták sorhajó vonalban.

9. kép

9. kép: Műszéri soros (demi-batterie), 32 győtes hajó. A lowerdecken 4 db 12 fontos, az upperdecken 24 db 9 fontos, a quarterdecken 4 db 3 fontos győtes. A kázzal található ablak nem győtesport, hanem rakodás nyílás cölöpjára van kialakítva.

A 18 század közepén bevezettek egy új hétéves tőpust a klasszikus, vagy "true" (igazi) fregattot, amelynek az alsó fedélzeten nincsenek győtes. Győtesort kizárólag csak a felső fedélzeten hordott, amelyekkel rossz időben is harcolni. Ezek 32, később 36, majd 38 db győtesrel rendelkeztek.

10. kép

10. kép: 32 győtes, 660 tonnás hétéves fregatt 1757-ből. Fegyverzete: fedélzeten 26 db 12 fontos, a quarterdecken 4 db, a forecastlon 2 db 6 fontos győtes.

A hatadosztályú fregattoknak a nyegében két csoportja volt. Az egyik a 28 győtes, 24 db 9 fontossal a fedélzeten

13. kép

13. kép: 16 éves, 300 tonnás slop-of-war, más elnevezés szerint "ship-sloop" 1775-ből. A teljes vitorlázatú sloopok nevezteként is ismert.

14. kép

12 éves 140 tonnás "ketch sloop" 1752-ből

15. kép

18 éves "brigg-slop" a 19. század elejéről

16. kép

16. kép 18. századi hadi cutter a 18. század végén.

Az egyik mérése a hajók méréseivel egyetemben csak a legfontosabbakról szól. Például egy első osztályú sorhajó alsó tegecsorban 2 fontos ágyúkat álltak, egy cutter fedélzetén pedig csak 3-4 fontosak voltak.

{mospagebreak title=Osztályok változásai}

Osztályozás az ágyúk száma alapján

A fa kerekeken mozgatott, hosszú csúszkával, eltolható ágyúk határozták meg a hajó osztályát. Nem számláltuk a kisméretű forgótalpas ágyúkat ("swivel") és a kisebb fegyvereket.

Gyakran volt félágyús a hajó által hordozott az osztály által elár-rt ágyúk száma alapján.

Pálda erre a HMS Cynthia, amely 18 Ágyás konstrukció volt. A besoroláskor ezt csak-kentettök 16 db 6 fontos Ágyás vágó 1/4 l felszereltök 14 db swivellel.

A hajákon voltak más fegyverek is, amelyeket nem számították be az osztályozásnál. Ilyen volt a mozsár, a tarack, vagy a csának Ágyás (éžboat guns). Ez egy kis Ágyás volt, amit a hajácsánakok orrára szerelve, a partraszállások tártájmogatására használtak.

Ilyen volt a carronád is, amit bár használtak, de 1778-ig nem számoltak vele. A carronád 1770 után jelent meg, ez egy rövid csővel és relatíve rövid hatótávolságú Ágyás volt fele sá llyal, mint a hosszú csővel és császdán mozgó carronádok általában a felső fedélzetten, a quarterdecken, a forecastlon álltak, náha pedig helyettesítésként, vagy tartalékban voltak.

Amikor a carronád kerek Ágyást helyettesített, akkor általában beszámították az osztályozásba, de nem mindet Ágy a haján meg volt, vagy nem volt meg az osztályozás szerinti Ágyás mennyiség, noha az osztályba sorolt hajákon lehetettek 12, 18, 24 vagy 32 fontos carronádok is.

A HMS Armada harmadosztályú hajás példájul 74 Ágyásnak volt besorolva. Hordott 28 db 32 fontos Ágyást a gundecken (alsó fedélzet), 28 db 18 fontos Ágyást az upperdecken, 4 db 12 fontos Ágyást és 10 db 32 fontos carronádot a quarterdecken, 2 db 12 fontos Ágyást és 2 db 32 fontos carronádot a forecastlon, és 6 db 18 fontos carronádot a poopdecken.

A 74-Ágyás haján volt tehát 80 db lveg: 62 Ágyás és 18 carronád.

Amikor a carronádok alkották a fő fegyverzet egy részét (vagy náhány esetben az egészét), akkor Ágyásnak számítottak.

Pálda a Bonne Citoyenne. Ez egy 20 Ágyás korvet volt a francia haditengerészetnél, amit elfogtak a britek, és besorozták a Royal Navyba, mint 20 Ágyás éžpost ship-et HMS Bonne Citoyenne néven. Rendelkezett 2 db 9 fontos Ágyással és 18 db 32 fontos carronáddal.

A Royal Navy osztályozási rendszere a napoleoni háborúk alatt

Á

Tápus

Osztály

Ágyák

Ágyás

fedélzet

Á
Személyzet

Megkötél-tátfogat

(burden tun)

Szolgáltatásban

1794

Â
Szolgáltatásban

1814

Â

Sorhajók

1

100-120

3

850 - 875

2500

5

7

Â

2

90-98

3

700 - 750

2200

9

8

Â

3

64-80

2

500 - 650

1750
71

103

Å
4

50-60

2

320 - 420

1400
8

10

Fregattok
5
32-44
1 vagy 2

200 - 300

700-900

78

134

6
28

1

200

450-550

22

0

Post ship
20-24

1
140-160

340-450

10

25

Sloop-of-war

Osztrákijon

kövérli

16-18

1

90-125

380

76

360

Ágyú

brigg

cutter

schooner

Â

4-18

1

20-90

< 220

Â
Â

A Royal Navy 1756 után nem sorolta a kisebb negyedosztályú (első sorban az 50 ágyúos hajókat) a sorhajó osztályba.

Az általános osztályozás ezeket a kisebb hadihajókat konvojok-sőrá, járőrr, vagy mint cirkáló hajókat használta, a kőfedőzetesektől le egészen az ágyúos briggékig és cutterekig.

A nagyobb ötösosztályú 40-44 ágyúos hajók kőfedőzetesek voltak és ágy alakilag nem voltak fregattok, habár a napoleoni háborúk alatt épültek már 40 ágyúos hajók is egy ágyúfedőzettel a fregatt kategóriában.

A hajó befogadókapacitást a tunéban adták meg. Ezt az alábbi táblázat szerint lábban számolták, "k" 1/2"/94. A kő a hajó hosszát jelenti az orrtől a farig, a kő a hajó legnagyobb szélességét. E megjelölés a tősi tőket adott.

Az 1817-es változások

Az osztályozási rendszer 1817 februárban változott. Ettől kezdve minden carronid ágyúnak számított. A korábbi időkben a carronid csak akkor számított ágyúnak, ha ágyút helyettesített, (kivéve ha sloop vagy postship fedőzetű főtűzűzőget alkotta), ágyú ettől fogva a carronidokat mindig számolták.

Az 1856-os változások

Az első osztályú hajók ezután 110 vagy még több ágyúval, 1000 fős személyzettel, a második osztályúak 110-80 kőzetű ágyúval és 1000 - 800 kőzetű embert. A harmadosztályúak 80-60 kőzetű ágyúval és 800-600 kőzetű személyzettel rendelkeztek.

A negyedosztályú fregatt építésénél hajókon 600 - 410 fős, az ötösosztályú hajókon 410 fős, a hatod osztályúak 410 fős szolgált.

Más szempont szerinti osztályozás

Az osztályozási rendszer nem csak az osztályba soroltságot adta meg. A vitorlás időszakban az osztályba sorolt hadihajás neve a "ship" volt, ami mindig három árboccal keresztvitorlával rendelkezett. Az a vitorlás hajás, ami csak egy vagy két árboccal rendelkezett nem volt "ship". A vitorlás érában nem is nevezik soha annak.

Az osztályon kívülli hajások mind kettő vagy egy árbocosak voltak, snow, ketch, brigg, schooner, vagy cutter vitorlázattal.

Ez akkor is igaz, ha létezett egy kevés számú három árbocos, keresztvitorlázatú sloop-of-war, ezeket azonban ship-sloop néven megkülönbéztették a többbitől.

Szokás volt még, ha egy alacsonyabb besorolású hajón, egy magasabb rangot viselő személy parancsnokolt, akkor a hajót magasabb kategóriába sorolták át.

Erre példa Pitt Burnaby Greene esete, aki "commanding officer" volt a Bonne Citoyenne-en 1811-ben "post captain" rangban, ezért a hajót besorolását sloopú áttették post ship besorolásba.

Az osztályozási rendszer vége

Az osztályozási rendszer 1876-ban a Royal Navyban megszűnt, amit az Admirális az új rendszerű ágyuk, a gőzhajtás, a vas acél árpát-anyag bevezetésével indokolt meg, ami már lehetetlenné tette a hajók erejének ágyuk száma szerinti megállapítását.

Forrás: http://en.wikipedia.org/wiki/Rating_system_of_the_Royal_Navy

2012. július 22-én

hajásmester